

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. Quomodo concurrat intellectus lumine gloriæ elevatus ad visionem
beatificam, an út causa principalis, vel instrumentalis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

44 Obijcies secundò contra secundam conclusionem. Illud quod habet rationem medii, & dispositionis, est minus perfectum eò quod habet rationem termini, & finis, ac ultimæ formæ: Sed gratia sacrificans, & alia dona supernaturalia, se habent respectu visionis beatæ, sicut media ad finem, & dispositiones ad formam ultimam; unde gratia vocatur à D. Thoma 2. 2. quæst. 24. art. 3. ad 2. *quædam inchoatio gloriæ in nobis*: Ergo gratia est minus perfecta quam visio beatifica, ac proinde quàm lumen gloriæ, quod est principium proximum & immediatum illius.

Respondet distinguendo Majorem: Illud quod habet rationem medii, est minus perfectum, eò quod habet rationem ultimi finis, objectivi, concedo: formalis, nego. Similiter distinguo Minorem: se habent sicut media ad finem, formalem, concedo: objectivum, nego.

Explicatur: Visio beatifica est solum finis ultimus ac beatitudo formalis, quia est consecutio ultimi finis, ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 3. art. 8. ad 2. Quod autem ad finem qui est consecutio ordinatur, non opus est ut sit illo imperfectius: sicut nec unumquodque quod est propter suam operationem, oportet esse imperfectius illâ, aut ejus principio effectivo proximo.

Ad aliud quod additur, dicendum quod gratia dicitur inchoatio gloriæ, aut semen illius, vel dispositio ad illam; non quia sit esse imperfectior, sed quia illam virtute continet, tanquam principium meriti de condigno vitæ æternæ; nam ut ait D. Thomas quæst. 29. de verit. art. 6. *Meritum est causa præmi secundum reductionem ad causam efficientem, in quantum meritum facit dignum præmio, & per hoc ad præmium disponit.*

ARTICULUS V.

Quomodo concurrat intellectus lumine gloriæ elevatus ad visionem beatificam, an ut causa principalis, vel instrumentalis?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum.

45 CUppono tanquam certum, & ab omnibus fere Theologis contra Nominales receptum: Deum non producere visionem beatificam in intellectu beati, ipso merò passivè se habente, sed intellectum creatum lumine gloriæ elevatum, activè in eam influere.

Ratio fundamentalis est, quia visio beata est actio vitalis: Ergo debet activè procedere ab intellectu creato, lumine gloriæ perfuso. Consequenter patet: in hoc enim differt natura vivens ab inanimata, quod illa se movet ab intrinseco, & est principium activè influens in suas operationes; altera verò solum ab intrinseco movetur, & in se recipit motum ab alio productum. Antecedens verò probatur primò, quia in Scriptura, beati videntes Deum dicuntur vivere vitæ æternæ juxta illud Joan. 17. *Hæc est vitæ æternæ, ut cognoscant te Domine verum.* Secundò, quia videre Deum, est intelligere, & cognoscere illum ut in se est. Sed intellectio & cognitio, actio vitalis est, ut constat; sicut esse intellectivum & cognoscitivum, dicitur gradum vitæ perfectissimum: Ergo visio beatifica, actio vitalis est.

Tertio, Sicut gratia habitualis est participatio vitalitatis divinæ per modum radicis, ita etiam

A lumen gloriæ est formalis participatio vitæ divinæ per modum principij proximi: unde sicut homo justus, per gratiam & charitatem vivit vitæ supernaturali, ita & beatus, videndo Deum vivit vitæ æternæ & beatæ.

Confirmatur primò ex Tridentino sess. 6. can. 4. definiente, liberum arbitrium non se habere merè passivè in ordine ad actus quibus ad justificationem disponitur: Sed non alia ratione, ad actus prædictos non comparatur merè passivè liberum arbitrium creatum, nisi quia sunt vitales, & consequenter debent procedere ab intrinseco: Ergo cum visio beatifica vitalis sit, debet etiam à principio intrinseco activè concurrente procedere.

Confirmatur secundò: Si beati nihil agerent in visione beatifica, frustra daretur eis lumen gloriæ, frustra essentia divina eorum mentibus uniretur per modum speciei impressæ & expressæ: ad quid enim illa visionis beatæ principia, si nullam eliciant intellectionem, sed merè passivè se habeant? Et si Deus tantum in illis, & non per illos operatur, ad quid elevatur eorum intellectus? Hoc præsupposito tanquam certo, inquirunt Theologi modum quo intellectus lumine gloriæ elevatus, activè influit in visionem beatam, an ut causa principalis, vel instrumentalis.

§. II.

Difficultas resolvitur.

Dico igitur: Intellectus creatus, lumine gloriæ perfusus, producit efficienter visionem beatificam, ut vera causa secunda principalis, & non ut merum instrumentum Dei. Est contra Suarez lib. 2. de attrib. cap. 16. Vazquem, & alios recentiores. Est tamen D. Thomæ 2. 2. quæst. 29. art. 2. & quæst. 24. verit. art. 1. ad 5. & omnium Thomistarum.

Probatur primò conclusio: Nam ut docet S. Thomas loco ultimo citato, causa instrumentalis est illa, quæ ita movetur ab aliquo agente extrinseco, ut tamen seipsam à principio intrinseco non moveat; ut constat in ferra, malleo, & aliis instrumentis artificialibus: Sed intellectus creatus, lumine gloriæ perfusus, non ita movetur à Deo ad visionem beatificam, ut seipsam à principio intrinseco non moveat: Ergo non concurrat ad illam per modum instrumenti, sed per modum causæ principalis. Major patet, Minor probatur. Intellectus videns Deum, vitaliter operatur, & vivit vitæ æternæ & beatæ, ut ostendimus §. præcedenti: Sed de ratione causæ vitalis, & vitaliter operantis est, quod se moveat ab intrinseco, ut docent Philosophi in libris de anima: Ergo intellectus videns Deum, movet se ab intrinseco ad visionem beatificam.

Probatur secundò: De ratione instrumenti propriè sumpti est, ut eleveur extra latitudinē sui objecti adequati; ut constat in aqua baptismali, quæ elevatur ad producendam gratiā, quæ est extra latitudinē objecti adequati cujuscunque agentis creati: Sed intellectus creatus in visione beatifica non elevatur extra latitudinē sui objecti adequati; ut patet ex dictis in prima disputatione, ubi ostendimus, quod licet Deus clarè visus, non contineatur intra objectum connaturale & proportionatum intellectus creati, continetur tamē intra latitudinē objecti adequati illius, quod est ens ut sic, analogicè commune Deo & creaturis: Ergo intellectus creatus, lumine gloriæ perfusus, non concurrat instrumentalis

lis quæ agit ut mota & elevata ab alia: Sed intellectus creatus non influit in visionem beatam, nisi ut motus, & elevatus à Deo: Ergo ad illam concurrat instrumentaliter.

Tertio, Illa non est causa principalis, sed instrumentalis, quæ habet effectum excedentem nativam virtutem; ut patet in aqua calida, quæ est tantum instrumentum respectu calefactionis, quia calor excedit nativam virtutem ipsius. Sed visio beatifica excedit nativam virtutem intellectus creati, ut r. disp. ostensum est: Ergo ad illam non concurrat ut causa principalis, sed tantum ut instrumentalis.

Quarto, Causa principalis, secundum D. Thomam, est illa, quæ operatur per propriam formam, proportionatam cum effectu: Instrumentalis autem, quæ operatur per virtutem alienam, & derivatam à causa principali. At intellectus creatus non influit in visionem beatam, per formam aut virtutem propriam, sed alienam, & ab extrinseco proveniente, scilicet per lumen gloriæ à Deo infusum: Ergo non est causa principalis illius.

Denique, Visio quæ D. Paulus habuit in raptu, fuit ejusdem speciei ac illa quæ gaudent beati in patria, cum habuerit idem objectum specificativum, scilicet essentiam divinam clarè visam: Atqui ad visionem illam transeuntem, intellectus D. Pauli non concurrat ut causa principalis, sed tantum ut instrumentalis, cum ad illam non fuerit elevatus per aliquem habitum, sed per solam Dei motionem, & auxilium transiens, & fluens, quo pacto elevantur instrumenta ad actionem principalis agentis: v. g. penicillus ad pingendum, & Sacramenta ad producendam gratiam, ut docent Thomistæ in materia de Sacramentis: Ergo intellectus creatus, lumine gloriæ perfusus non concurrat principaliter, sed tantum instrumentaliter ad visionem beatam.

Ad primum dicendum, quod quando SS. Patres appellant liberum arbitrium instrumentum divina gratiæ, loquuntur de instrumento improprie sumpto, & in generali quadam acceptione, quæ non extrahit illud extra rationem causæ principalis. Ut enim docet S. Thomas quæst. 24. de verit. art. 1. cap. 5. *Instrumentum dupliciter dicitur: uno modo proprie, quando scilicet aliquid ita ab altero movetur, quod non confertur ei à movente aliquod principium alio motus: sicut ferrum movetur à Carpentario: & tale instrumentum est expertus libertatis. Alio modo dicitur instrumentum magis communiter quod est movens ab alio motum, sive sit in ipso principium sui motus, sive non. Et 3. contra Gent. cap. 100. ait, Cum Deus, et primum agens, omnia quæ sunt post illum, sunt quedam quasi instrumenta ipsius. In hoc ergo sensu idè S. Doctor asserit quod mens Prophetæ movetur à Spiritu Sancto sicut instrumentum, & alij Ss. Patres docent liberum arbitrium esse divinæ gratiæ instrumentum. Quando verò addunt, illud non esse agens principale in negotio nostræ salutis, loquuntur de agente principali simpliciter, & omnibus modis, & quod ita agit & movet, non agat ut, vel moveatur ab alio, quod competit soli Deo. Vel loquuntur de gratia sanctificante, & habitibus infusis, quorum solus Deus est causa efficiens principalis, ut docetur in Tractatu de Gratia.*

Ad secundum distinguo Majorem. Illa est causa instrumentalis, quæ agit ut mota, & elevata: si moveatur, & eleveatur ad aliquid quod non contineatur intra limites sui Objecti adæquati

concedo. Si eleveatur ad aliquid quod contineatur intra latitudinem sui Objecti adæquati, nego. Unde cum visio beatifica contineatur intra objectum adæquatum intellectus creati, quamvis ad eam eleveatur per lumen gloriæ, non extrahitur tamen per illam elevationem extra rationem causæ principalis.

Secundò respondetur, quod dupliciter potest aliqua creatura operari, ut elevata à superiori agente: primò ita quod motio, & elevatio illa sit tota ratio, tam formalis & proxima, quam radicalis & remota, attingendi effectum: sicut aqua ab igne calefacta, & mota, atque ab eo elevata, calefacit manus: illa enim secundum se nullam habet activitatem, etiam radicalem, & remotam, respectu calefactionis; quin potius ex natura sua illi competit esse principium infringendi; & tunc talis creatura solum concurrat instrumentaliter. Secundò, quando elevatio est quidem tota ratio proxima & formalis operandi, sed tamen supponit in potentia quæ elevatur, virtutem activam radicalem, & remotam, quæ per elevationem constituitur in ratione potentie proxime, per ordinem ad effectum, qui licet excedat ejus naturam, continetur tamen intra latitudinem adæquati Objecti ejusdem potentie; & tunc potentia quæ operatur ut sic elevata, sicut contingit in proposito, concurrat ad actum ut causa secunda principalis, & non ut merum instrumentum. Unde

Ad tertium facile respondetur, distinguendo Majorem: Illa est causa instrumentalis, quæ habet effectum excedentem nativam ejus virtutem, tam radicalem quam proximam, concedo: excedentem virtutem proximam, non tamen radicalem, nego.

Ad quartum dicendum, quod quando S. Thomas ait, causam principalem esse illam, quæ operatur per propriam formam proportionatam effectui, nomine propriæ formæ non intelligit tantum illam, quæ competit rei ex propriis principis naturæ, sed etiam illam, quæ licet sit supra ejus naturam, & insit ei ab agente extrinseco, perficit tamen potentiam per modum propriæ naturæ, & in ordine ad proprium ejus objectum. Unde cum lumen gloriæ perficiat intellectum connaturaliter, & in ordine ad proprium ejus objectum adæquatum, ut antea exposuimus, licet non oriatur ex principis naturæ, sed à Deo infundatur; tamen intellectus creatus eo perfusus, & illustratus, in visione beatifica habet rationem causæ principalis, non autem instrumentalis: motio enim instrumenti non perficit illud connaturaliter, & in ordine ad propriam operationem, sed illud elevat ad operationem principalis agentis, & extrahit extra limites proprii Objecti adæquati, & specificativi, ut antea exposuimus.

Ad ultimum, data Majori, nego Minorem: nam quod forma supernaturalis, quæ intellectus ad visionem beatificam elevatur, insit illi per modum permanentis, vel transeuntis, impertinens est, & omnino se habet per accidens, ad hoc ut concurrat, vel non concurrat instrumentaliter ad illam: quia quocumque ex his modis eleveatur, non extrahitur extra limites Objecti adæquati & specificativi; quod sufficit ad rationem causæ principalis, ut jam diximus. Unde patet disparitas ad exempla in argumeto adducta: penicillus enim, & aqua sacramentalis elevantur ad producendos effectus qui sunt

sunt extra limites objecti adæquati, & specificari non verò intellectus illustratus lumine gloriæ, per modum motionis, & auxilii transeuntis, communicato.

DISPUTATIO IV.

De actu visionis beatificæ.

Consideratâ possibilitate visionis beatificæ, & principiis ad illam concurrentibus, specie scilicet & lumine gloriæ; consequens est, ut illam in seipsa contemplerur, seu de ipso actu visionis beatificæ differamus.

ARTICULUS I.

An visiones hominum & Angelorum specie essentiali inter se differant?

Affirmant Richardus, Major, Durandus, Molina, Salas, Herice, & alii, quos citat, & sequitur Alarcon hic disp. 3. cap. 6. Negant verò Thomista, & plures alii, cum quibus

Dico breviter, visiones Angelorum & hominum non differre inter se specie essentiali.

Probatur primò: Visiones Angelorum & hominum habent idem objectum formale, scilicet Deum, ut visibilem in seipso secundum suam essentialiam; & eundem modum attingendi illud, scilicet clarè, & sine ullo medio prius cognito. Item habent eandem speciem intelligibilem, nempe divinam essentialiam; & denum à lumine ejusdem speciei procedunt: Ergo sunt ejusdem speciei.

Probatur secundò: Si visio beata Angelorum, esset distincta specie, à visione beata hominum, esset essentialiter illà perfectior; nam cum species sint sicut numeri, dari non possunt duæ species æquales in perfectione essentiali; sicque nullius hominis, imò nec anime Christi, visio beata, posset esse tam perfecta, quam visio minimi Angeli; nam quantumcumque perficiatur unum individuum inferioris speciei, non potest ad perfectionem essentialem alterius speciei pervenire: docet autem D. Thomas infra quest. 102. art. 2. erroneum esse asserere, homines transferri non posse ad æqualitatem Angelorum: Ergo visiones Angelorum & hominum, non differunt inter se specie essentiali.

Sed contra hanc conclusionem objicitur difficile argumentum, quod sub hac forma breviter potest proponi. Actus non minus dicit ordinem ad principium, quam ad objectum: Ergo si est ordo essentialis ad diversum objectum, distinguit essentialiter actus, ita illos diversificat ordo essentialis ad principium distinctum: At visio angelica essentialiter ordinem dicit ad intellectum Angeli, & visio humana ad intellectum hominis, qui essentialiter inter se distinguuntur: Ergo visiones beatificæ Angelorum & hominum inter se specie differunt.

Pro solutione hujus argumenti, diligenter observandum est, intellectum humanum & angelicum posse considerari dupliciter, vel secundum rationes differentiales, vel secundum rationem genericam intellectus creati, quæ utriusque communis est. Rursusque talem rationem

Tom. I.

Adhuc posse duobus modis spectari, nempe vel secundum naturam virtutem, secundum quam habent solum unitatem genericam, specie multiplicabilem, per differentias intellectus humani & angelici: vel secundum conceptum potentia obedientialis, qui est unus specie atomâ in utroque intellectu; ita quòd multiplicatâ ratione genericâ intellectus, per differentias illam contrahentes, ratio potentia obedientialis manet immultiplicata specie in illis: sicut potentia obedientialis rerum non vitalium quæ subduntur Deo, ut de illis possit facere quidquid voluerit, non multiplicatur specificè in illis, ad multiplicationem entitatis cui competit, sed eadem perseverat in lapide, aqua, & aliis, quamvis sub aliis rationibus specificè distinguantur. His præmissis,

Ad argumentum respondeo, concessio Antecedente, distinguendo Consequens; illudque concedendo, si diversificetur principium formaliter, secus verò, si solum materialiter. Similiter distinguo Minorem subsumptam: Intellectus angelicus & humanus differunt essentialiter, in ratione principii visionis, nego Minorem: materialiter & entitativè, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Ratio autem hujus distinctionis & solutionis ex dictis jam constat, visio enim angelica non respicit intellectum Angeli, nec ab illo emanat secundum propriam ipsius differentiam, quâ ab humano differt, nec secundum rationem naturalis virtutis, quæ solum habet unitatem genericam, sed secundum rationem potentia obedientialis remotè activæ, in qua specificè atomè convenit cum intellectu humano; & idcirco diversitas quæ inter illos intellectus invenitur, solum materialiter se habet ad visionem beatificam, subindeque unam ab alia specie distinguere nequit.

Dices primò: Potentia obedientialis ad visionem beatificam, identificatur realiter cum entitate naturali intellectus: Ergo multiplicatâ specificè potentia naturali, etiam obedientialis specie variatur. Consequentia videtur manifesta: videtur enim impossibile, cum duobus differentibus specificè, aliquid specificè unum realiter identificari.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: ad cujus probationem, nego Antecedens: nam in multorum sententia, relatio identificatur realiter cum fundamento, & tamen fundamento non variato specificè, potest relatio specificè multiplicari, ut constat in albedine, quæ eadem specificè manens, fundat duas relationes specificè distinctas, scilicet similitudinis ad aliam albedinem, & dissimilitudinis ad nigredinem: Ergo e contra poterunt extrema identitatis specificè variari, invariata specificè entitate formaliter identificatâ cum illis. Verum etiam & hominum identificantur cum ente: quo non obstante, multa quæ in esse entis specie, imò & genere differunt, in ratione veri & boni specificè conveniunt. Item genus moris cum genere physico realiter identificatur, & tamen plura in genere physico specificè distincta, in genere moris conveniunt specificè, ut constat in peccato omissionis, & peccato commissionis.

Dices secundò: Intellectus Angeli, & idem est de humano, non influit in visionem beatificam, secundum rationem sibi & inanimatis communem: At potentia obedientialis commu-